

HaV@eduskunta.fi

Viite: HE 52/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi
Teema: lapset ja lasten edustajajärjestelmä

Asia: Uudenmaan elinvoimakeskus lausunto

Uudenmaan elinvoimakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen sekä aiemman lausunnon perusteella tehdyistä muutosehdotuksista nyt käsiteltävään hallituksen esitykseen. Tämä lausunto on valmisteltu yhteistyössä alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneiden asioita keskitetysti hoitavien Pohjois-Suomen, Sisä-Suomen ja Uudenmaan elinvoimakeskusten asiantuntijoiden kanssa.

Prosessin ja lainsäädännön yhdenmukaistamisen tärkeys

Elinvoimakeskukset pitävät yleisesti ottaen hyvänä, että EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa mainitut alaikäisiin ja heidän edustajiinsa liittyvät säädökset ovat tulossa kansalliseen lainsäädäntöön. Tämä parantaa lapsen edun ja aseman huomioimista.

Elinvoimakeskukset haluavat kuitenkin painottaa, että edustajiin liittyvän lainsäädännön tulisi painottua sekä vastaanottolakiin että kotoutumislakiin ja em. lakeja myös yhdenmukaistaa. Edustajien tehtävä ja valvontaan liittyvät kysymykset ovat lapsen näkökulmasta merkittäviä.

Vastaanottovaiheessa edustajan tehtävä kestää turvapaikkaprosessin mukaisesti tavoitellun käsittelyajan eli maksimissaan 6 kk, mutta oleskeluluvan jälkeen lapsen iästä riippuen, edustajan tehtävä voi kestää jopa vuosia ja elinvoimakeskus valvontatehtävän kesto voi olla huomattavasti pidempi. Elinvoimakeskuksille on varattava tähän tehtävään riittävä resurssi, jotta ohjaus ja neuvonta on riittävää ja valvonta lainmukaista.

5.5.2026

Elinvoimakeskukset esittävät seuraaviin vastaanottolakia ja kotoutumislakia koskeviin pykäliin ja niitä koskeviin perusteluihin lainsäädännön yhdenmukaistamista.

Kotoutumislaki 35 § Edustajan määrääminen

Kotoutumislakiin on esitetty kirjattavaksi hyvinvointialueen tehtäväksi ilmoittaa ilman huoltajaa olevalle lapselle edustajasta sekä miten edustajan toiminnasta voi tehdä kantelun.

Sitä vastoin vastaanottolakiin ei ole esitetty velvollisuutta ilmoittaa lapselle siitä, miten edustajan toiminnasta voi tehdä kantelun. Asia on huomioitu vain vastaanottolain perusteluissa, johon on kirjattu, että vastaanottokeskus tiedottaa miten edustajasta voi tehdä kantelun samassa yhteydessä, kun se ilmoittaa edustajasta. Yhdenmukaisuuden periaatteen mukaisesti elinvoimakeskukset esittävät vastaavan kirjauksen tekemistä myös seuraavaan vastaanottolain kohtaan: 39 § Edustajan määrääminen.

Vastaanottolaki 39 § Edustajan määrääminen

Vastaanottolakiin esitetään säädöksiä koskien tilapäisen edustajan nimeämistä sekä määräaika, jossa varsinainen edustaja on määrättävä. Yhdenmukaisuuden periaatteen mukaisesti elinvoimakeskukset esittävät, että vastaavat säännökset eli määräaika edustajan nimeämiseen sekä kirjaus väliaikaisesta edustajasta lisättäisiin myös kotoutumislain 35 §:ään Edustajan määrääminen. Väliaikaisena edustajana voisi toimia esimerkiksi hyvinvointialueen työntekijä tai perheryhmäkodin henkilöstön edustaja.

Kuntiin muuttaa suoraan ilman huoltajaa olevia alaikäisiä kiintiöpakolaisina sekä ilman huoltajaa olevien lasten sisaruksina. Tällä hetkellä käräjäoikeuksien toimintatavat vaihtelevat alueesta riippuen, käsittelyajoissa on suurta eroa ja edustajan saaminen voi kestää jopa viikkoja. Tämän lisäksi aikaa kuluu hyvinvointialueen selvittäessä lapselle sopivaa edustajaa sekä edustajan tavatessa lasta ennen suostumuksensa antamista. Tänä aikana lapsella ei ole lainkaan edustajaa, sillä nykyisestä laista puuttuvat sitä koskevat kirjaukset.

Vastaanottolaki 39a Edustajatoiminnan hallinnointi

Vastaanottolain edustajatoiminnan hallinnointia koskevassa pykälässä 39 a § on kirjattu Maahanmuuttoviraston tehtäviin myös edustajien koulutus ja sitä on yksityiskohtaisissa perusteluissa täsmennetty muun muassa maininnoilla perus- ja jatkokoulutuksesta. Elinvoimakeskukset esittävät, että vastaavat kirjaukset tehtäisiin selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi myös kotoutumislain 36 §:ään ja sen yksityiskohtaisiin perusteluihin.

5.5.2026

Muita huomioita

Kotoutumislaki 38 § ja vastaanottolaki 43 § Edustajan vapauttaminen tehtävästään ja edustajan tehtävän lakkaaminen

Elinvoimakeskukset esittivät aiemmassa lausunnossaan huomioitavaksi **edustajan tehtävistä lapsen kuolemaan liittyen sekä siihen liittyvistä korvauksista**. Nyt käsitteillä olevassa esityksessä ei ole tehty kirjauksia lakiin eikä perustelutekstiin, joten asia jää edelleen muun sääntelyn ja ohjeiden varaan. Olisi tärkeä huomioida asia ja tehdä tarkennukset esimerkiksi edustajan palkkiota koskevaan asetukseen (577/2024), sillä edustajalla on tiettyjä välttämättömiä tehtäviä myös lapsen kuoleman jälkeen.

Otsikossa mainittuun pykäläkohtaan ja edustajan tehtävänsä asianmukaiseen hoitamiseen liittyen elinvoimakeskukset ovat saaneet keväällä 2026 kokemusta **edustajien valvontaan liittyvistä tehtävistä kanteluiden muodossa**.

Edustajan toiminnasta tehtävään kanteluun liittyy muutama lapsen edun ja oikeusturvan kannalta keskeinen ongelmakohta, jotka ovat nousseet esiin käytännön kantelutapauksen myötä.

Kanteluprosessin ollessa kesken, lainsäädäntö ei mahdollista edustajan pidättämistä tehtävästään prosessin ajaksi. Hyvinvointialue voi kyllä hakea edustajan vapauttamista tehtävästään sillä perusteella, että edustaja ei ole enää kelpoinen tehtävään, mutta vapauttamisprosessi saattaa kestää useita kuukausia. Käräjäoikeuksien käsittelyajat sekä edustajan nimeämisessä että vapauttamisessa vaihtelevat viikosta useampaan kuukauteen.

Kanteluprosessista ei voida nykyisen lainsäädännön puitteissa myöskään tehdä merkintää edustajarekisteriin. Näin ollen kanteluprosessissa olevalle edustajalle saatetaan määrätä prosessin aikana uusia edustettavia, vaikka hänen kelpoisuutensa tehtävän hoitoon on selvityksen alla.

EU-sääntelyn kansallinen toimeenpano ja hajautetun mallin erityispiirteiden huomioiminen

Elinvoimakeskukset esittävät, että jatkossa tehtäessä EU-tasolla muutoksia ilman huoltajaa olevia lapsia koskeviin säädöksiin kiinnitettäisiin kansallisessa implementoinnissa erityistä huomiota niihin vaikutuksiin, joita Suomen hajautettu malli ilman huoltajaa olevien huolenpidon järjestämisessä aiheuttaa. Alaikäisiä koskevia muutoksia tulisi tarkastella sekä vastaanottolain, kotoutumislain kuin myös sosiaalihuoltolain osalta. Jos esimerkiksi vastaanottojärjestelmän puolelle katsotaan tarpeelliseksi määrittää henkilöstölle edellytyksenä kyseiseen kohderyhmään liittyvä osaaminen, tulisi huolehtia, että vastaavat osaamisvaateet ulottuisivat aina myös kotoutumisvaiheessa olevien lasten huolenpidosta vastuussa oleviin.

5.5.2026

Tämä asiakirja on allekirjoitettu viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt erikoissuunnittelija Minna Mattila ja ratkaissut osaston päällikkö Jarkko Tonttila.

Tämä asiakirja KEHA/6086/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/6086/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Mattila Minna 04.05.2026 18:04

Hyväksyjä Tonttila Jarkko 04.05.2026 18:06